

належного виконання одним із боржників свого обов'язку він не застрахований від настання несприятливих наслідків для нього при невиконанні зобов'язання іншими боржниками.

Цей висновок можна пояснити на прикладі наслідків, які настають для учасників товариства в разі невиконання свого обов'язку зі внесення внеску до статутного капіталу. Відповідно до ч. 2 ст. 10 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» якщо товариство створюється кількома особами, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі. Договір про створення товариства може встановлювати порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку в статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови.

Як впливає зі змісту цієї статті, зобов'язання учасників є частковими, тому внесення частки учасником до статутного капіталу мало б забезпечувати його від ризиків, пов'язаних із невиконанням зобов'язань іншими учасниками товариства. Проте, відповідно до ч. 2 ст. 15 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган товариства має скликати загальні збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень: 1) про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу; 2) про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства; 3) про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та про сплату такої заборгованості відповідними учасниками; 4) про ліквідацію товариства.

Отже, у цьому разі невиконання зобов'язання одним із учасників може призвести до настання негативних наслідків для всіх учасників товариства.

Г. Шершеневич указував, що в усіх випадках часткового зобов'язання право й обов'язок кожного суб'єкта та виконання відокремлюються від інших прав і обов'язків, які виникають для інших суб'єктів за пов'язаними між собою відносинами. Кожен боржник виконує свій обов'язок, кожен віритель здійснює своє право. Проте невиконання якимось із боржників свого зобов'язання

тягне для інших обов'язок учинити за нього дію, тому якщо котрийсь із боржників не виконує необхідної дії, його місце займають інші боржники. Відповідальність одних боржників за інших у разі невиконання й розподіл між ними зобов'язання несправних боржників не знищує часткового характеру всього зобов'язання. Те, що не було виконано одним із боржників, не може бути стягнуто з будь-кого з інших, а лише в тій частині, яка припадає на кожного з них за розподілом. Якщо хтось із вірителів не здійснить свого права, то його місце у відносинах не може бути зайняте іншим, тому що часткове зобов'язання є сукупністю зобов'язальних відносин, пов'язаних взаємним поручительством усіх пасивних суб'єктів [8, с. 276].

Відповідно до ст. 527 ЦК України боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок, а кредитор – прийняти виконання особисто, якщо інше не встановлено договором або законом, не впливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту. Кожна зі сторін у зобов'язанні має право вимагати доказів того, що обов'язок виконується належним боржником або виконання приймається належним кредитором чи уповноваженою на це особою, і несе ризик наслідків неперед'явлення такої вимоги. Проте на практиці може виникнути ситуація, коли в пасивному частковому зобов'язанні один боржник виявить бажання виконати зобов'язання в повному обсязі. Тоді можна говорити фактично про два зобов'язання: зобов'язання цього боржника, а також зобов'язання іншого боржника, яке є чужим зобов'язанням.

Коли йдеться про виконання чужого зобов'язання, слід застосовувати положення ч. 1 ст. 528 ЦК України, відповідно до якої виконання обов'язку може бути покладене боржником на іншу особу, якщо з умов договору, вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства чи суті зобов'язання не впливає обов'язок боржника виконати зобов'язання особисто. У цьому разі кредитор зобов'язаний прийняти виконання, запропоноване за боржника іншою особою.

Як впливає зі змісту ч. 3 ст. 528 ЦК України, інша особа може задовольнити вимогу кредитора без згоди боржника в разі небезпеки втратити право на майно боржника (право оренди, право застави тощо) внаслідок звернення кредитором стягнення на це майно. У цьому разі до іншої особи переходять права кредитора в зобов'язанні й застосовуються положення статей 512–519 цього Кодексу. Щодо часткових зобов'язань із множинністю осіб, то варто погодитись із Г. Гриценко, яка вказує, що під час виконання часткового

зобов'язання такої небезпеки не виникає. Отже, якщо один із часткових боржників запропонує кредитору виконання зобов'язання в цілому, останній не має права приймати таке виконання без згоди інших часткових боржників, інакше таке виконання буде вважатися неналежним, а кредитор – таким, що отримав безпідставне збагачення. Якщо один із часткових боржників пропонує кредитору виконання всього зобов'язання без відома інших боржників, а останні згодом не схвалять його дії, кредитор також ризикує вважатися таким, що порушив зобов'язання. Частковий боржник, який виконав усе зобов'язання, не зможе претендувати на регрес до інших часткових боржників, йому належить лише право на позов із безпідставного збагачення до кредитора [1, с. 65].

Аналогічну позицію висловлює й Б. Кензеев, який зазначає, що боржник, який виконав зобов'язання в повному обсязі за інших боржників, не має права на регресну вимогу до решти боржників. За відсутності вказівки від таких боржників на виконання їх обов'язку має місце безпідставне збагачення інших боржників чи кредитора, і такий боржник, який виконав зобов'язання, має право пред'явити до інших боржників вимогу про повернення безпідставно набутого [4, с. 117].

У частковому активному зобов'язанні кожен із кредиторів має право вимагати від боржника виконання лише в певній частці, яка є рівною, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства. Як впливає зі змісту ст. 527 ЦК України, щоб зобов'язання було виконане належним чином, в активному частковому зобов'язанні боржник повинен виконати зобов'язання кожному з кредиторів у певній частці. Кредитор, який одержав виконання, вибуває із зобов'язання, але воно зберігає силу для решти кредиторів, поки й вони не здійснять належне їм право [2, с. 70].

Як зазначає Д. Трут, під час активної часткової множинності осіб виконання боржником обов'язку лише перед одним із кредиторів у межах його частки вимоги не буде вважатися належним виконанням зобов'язання. Боржник залишатиметься зобов'язаним до повного виконання обов'язку й перед іншим кредитором (кредиторами) [7, с. 45].

Якщо боржник виконає зобов'язання в повному обсязі одному з кредиторів, таке виконання буде вважатися належним лише тоді, коли інші кредитори висловили свою згоду щодо нього. Подібне правило містить ЦК Грузії, у ч. 2 ст. 373 якого вказано, що коли виконання зобов'язання

прийняла неправомочна особа, зобов'язання буде вважатися виконаним за умови, що кредитор дав згоду на це або отримав вигоду від такого виконання.

На відміну від солідарних зобов'язань, у часткових не передбачене виконання зобов'язання боржником у повному обсязі на користь одного з кредиторів. У цьому разі кредитор, який отримав таке виконання, повинен повернути боржникові зайво одержане на підставі ст. ст. 1212–1215 ЦК України як майно, набуте без достатньої правової підстави.

Крім того, виконання зобов'язання в повному обсязі боржником лише одному кредитору при активній частковій множинності необхідно розглядати як неналежне виконання боржника. У цьому разі інші співкредитори матимуть право пред'явити вимогу до боржника про задоволення відповідної їх часткам вимоги, і боржник не має права посилатися на виконання всієї вимоги одному з часткових співкредиторів. У цьому разі боржник повинен буде нести ризик наслідків виконання неповноваженої особі й повторно виконати вимогу [4, с. 120].

Кредитор в активному частковому зобов'язанні, який отримав виконання, не має права пред'являти до боржника претензій, пов'язаних із неналежним виконанням зобов'язання іншому кредиторові. Отже, якщо боржник не виконав зобов'язання щодо одного чи кількох кредиторів у зобов'язанні з активною частковою множинністю, то відповідальність за невиконання він буде нести не перед усіма кредиторами, а лише перед тими, щодо яких зобов'язання не було виконане.

У змішаному частковому зобов'язанні кожен із кредиторів може вимагати виконання в певній частці від кожного з боржників, а кожен із боржників повинен виконати зобов'язання в розмірі належної йому частки.

Дії часткових кредиторів (боржників) щодо виконання зобов'язань не впливають на обсяг прав і обов'язків інших кредиторів (боржників) і, як правило, не потребують погодження з ними. Крім того, у частковому зобов'язанні обсяг прав (обов'язків) часткових кредиторів (боржників), порядок виконання часткового зобов'язання, а також самостійність тих осіб, які утворюють множинність, у відносинах із протилежною стороною, абсолютно не залежить від виду множинності осіб (активної, пасивної, змішаної) [1, с. 66].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Часткове зобов'язання характеризується тим, що жоден із

боржників не відповідає за зобов'язання іншого, а жоден із кредиторів не має права отримати виконання більше своєї частки.

Що стосується наслідків виконання часткових зобов'язань, то, на відміну від солідарних зобов'язань, у часткових боржників немає права

на регрес, що пов'язано з визначеністю часток кожного з них у зобов'язанні. У разі виконання зобов'язання в обсязі, більшому за належну частку, боржник має право пред'явити вимогу до кредитора про повернення майна, набутого без достатньої правової підстави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко Г. Особливості виконання часткових зобов'язань. Юридична Україна. 2014. № 7. С. 63–67.
2. Иоффе О. Обязательственное право. М.: Юрид. лит., 1975. 880 с.
3. Калаур І. Принцип належного виконання договірних зобов'язань через призму виконання зобов'язань про передання майна в користування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2013. Вип. 3. Т. 1. С. 84–86.
4. Кензеев Б. Исполнение обязательств с множественностью лиц: дис. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 2011. 167 с.
5. Луць В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2008.
6. Сакаэ Вагацума, Тору Ариидзуми. Гражданское право Японии. В 2 кн. Кн. 1. М. «Прогресс», 1983. 351 с.
7. Трут Д. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю осіб: дис. ... канд. юрид. наук, 2014. 242 с.
8. Шершеневич Г. Учебник русского гражданского права. М.: СПАРК, 1995. 556 с.

Слома Валентина Миколаївна

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ВИКОНАННЯ ЧАСТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Стаття присвячена дослідженню питань, пов'язаних із виконанням часткових зобов'язань. Окрему увагу приділено випадкам виконання боржником обов'язку іншого боржника в частковому зобов'язанні, а також наслідкам такого виконання для сторін зобов'язання. Під час написання статті автором проаналізовані погляди вчених на проблематику виконання часткових зобов'язань, а також положення вітчизняного та зарубіжного законодавства.

Ключові слова: виконання зобов'язань, часткові зобов'язання, кредитор, боржник.

Слома Валентина Николаевна

К ВОПРОСУ ОБ ИСПОЛНЕНИИ ДОЛЕВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ

Статья посвящена исследованию вопросов, связанных с исполнением долевых обязательств. Особое внимание уделено случаям исполнения должником обязанности другого должника в долевом обязательстве, а также последствиям такого исполнения для сторон обязательства. При написании статьи автором проанализированы взгляды ученых на проблематику исполнения долевых обязательств, а также положения отечественного и зарубежного законодательства.

Ключевые слова: исполнение обязательств, долевые обязательства, кредитор, должник.

Sloma Valentyna

ON THE ISSUE OF PARTIAL OBLIGATIONS PERFORMANCE

The article is devoted to the study of issues related to the performance of partial obligations.

As it follows from the content of Art. 540 of the Civil Code of Ukraine, each debtor is obliged to perform obligations in a certain share and accordingly does not bear responsibility for non-performance of obligations by other debtors. A lender in a partial liability may also require performance of not only an obligation, but only in a certain proportion. If the creditor has not received a performance from one of the debtors, he has no right to claim a loss from the other debtors.

A passive partial obligation ceases due to its execution by all debtors. That is, if one of the debtors performs the obligation in its proper share, then it leads only to the fact that the creditor can not require him to perform any other duties. That is, even if one of the debtors fulfills its obligation properly, he is not insured against the adverse consequences for him if the debtors do not perform their obligations.

However, in practice, there may be a situation in which a debtor shows a willingness to fulfill his obligations in full in a passive partial obligation. In this case, we can actually talk about two obligations: the obligations of this debtor, as well as the obligations of another debtor, which is another's obligation.

In practice, a situation may arise where, in a passive partial obligation, one debtor will be willing to perform the obligation fully. In this case, we can actually talk about two obligations: the obligations of this debtor, as well as the obligations of another debtor, which is another's obligation. In this situation, the creditor is not entitled to accept such execution without the consent of other partial debtors, otherwise such execution will be considered inappropriate and the creditor - the one who acquired the property without a sufficient legal basis.

If the debtor performs the obligation to one of the creditors fully, such execution will be considered appropriate only when other lenders have expressed their consent to it.

In contrast to the joint and several commitments, in part does not provide for the performance of the debtor's obligation fully in favor of one of the creditors. In this case, the creditor, who received such satisfaction, must return the debtor everything that was received excessively on the basis of Art. Art. 1212–1215 of the Civil Code of Ukraine as acquired property without sufficient legal basis.

Key words: performance of obligations, partial obligations, creditor, debtor.